STALNA KONFERENCIJA GRADOVA I OPŠTINA
SAVEZ GRADOVA I OPŠTINA SRBIJE

ОСНАЖИМО И ОЧУВАЈМО

Шведска
Sverige

Živko Babović, Aleksandar Glišić, Branko Stanimirović,
Zdravko Maksimović, Vendela Bodén, Benny Jansson

SMERNICE ZA IZRADU PROCENE RIZIKA OD KATASTROFA I PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA

STALNA KONFERENCIJA GRADOVA I OPŠTINA
– SAVEZ GRADOVA I OPŠTINA SRBIJE

Živko Babović, Aleksandar Glišić,
Branko Stanimirović, Zdravko Maksimović,
Vendela Bodén, Benny Jansson

SMERNICE ZA IZRADU PROCENE RIZIKA OD KATASTROFA I PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA

Beograd, 2023

SMERNICE ZA IZRADU PROCENE RIZIKA OD KATASTROFA I PLANA ZAŠTITE I SPASAVANJA

Autori/autorke
Živko Babović, *Sektor za vanredne situacije*
Aleksandar Glišić, *Grad Loznica*
Branko Stanimirović, *Opština Osečina*
Zdravko Maksimović, *Grad Kraljevo*
Vendela Bodén, *Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regiona (SALAR), stručnjakinja za DRR*
Benny Jansson, *Švedska asocijacija lokalnih vlasti i regiona (SALAR), stručnjak za DRR*

Doprinos izradi Smernica dali
Miloš Alavanja, *Stalna konferencija gradova i opština*
Nataša Okilj, *Stalna konferencija gradova i opština*
Vladimir Jovanović, *Stalna konferencija gradova i opština*
Paul Dixelius, *asocijacija lokalnih vlasti i regiona (SALAR)*

Izdavač
Stalna konferencija gradova i opština
– Savez gradova i opština Srbije
Makedonska 22, 11000 Beograd

Za izdavača
Nikola Tarbuk, *generalni sekretar SKGO*

Dizajn i priprema za štampu
Atelje, Beograd
www.atelje.rs

Štampa
Dosije studio, Beograd
www.dosije.rs

Tiraž: 250

Mesto i godina izdavanja
Beograd, 2023.

Ove smernice izrađene su u okviru projekta „Održive i inkluzivne usluge na lokalnom nivou" koji finansira Vlada Švedske. Sadržaj smernica isključiva je odgovornost autora.

Sadržaj

1. O smernicama 7

2. Zakonodavstvo i metodologija 9

2.1. Propisi 10

2.1.1. Procena rizika 10

2.1.2. Plan zaštite i spasavanja 11

2.1.3. Rodna ravnopravnost i inkluzivnost ranjivih grupa 11

2.2. Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja 18

3. Akteri i oblasti odgovornosti 19

3.1. Jedinice lokalne samouprave 19

3.2. Sektor za vanredne situacije (Ministarstvo unutrašnjih poslova) 20

3.3. Stalna konferencija gradova i opština 20

4. Procena rizika od katastrofa – gradualni radni model 21

4.1. Komunikacija i konsultacije 21

4.1.1. Radna grupa 22

4.1.2. Načelo inkluzije 23

4.1.3. Načini rada 24

4.1.4. Korišćenje ovlašćenih pravnih lica 25

4.2. Utvrđivanje konteksta 26

4.3. Procena rizika 27

4.3.1. Utvrđivanje rizika (identifikovanje) 28

4.3.2. Analize rizika 31

4.3.3. Monitoring rizika 32

4.4. Procena rizika (tretman) 34

4.5. Monitoring rizika 35

5. Planovi zaštite i spasavanja 37

6. Dobri primeri uključenosti u proces 39

6.1. Republika Srbija 39

6.2. Grad Kraljevo 40

6.3. Opština Osečina 41

6.4. Grad Loznica 42

Vendela Boden, Miloš Alavanja, Benny Jansson, Aleksandar Glišić, Branko Stanimirović, Zdravko Maksimović
SKGO, Beograd, 2023.

SKGO ima dugogodišnje partnerstvo sa Švedskom asocijacijom lokalnih organa i regiona (SALAR) kroz implementaciju brojnih projekata.

Cilj ovih projekata bio je da se podrže jedinice lokalne samouprave u Srbiji u procesu pristupanja EU, ključni faktor je bila mogućnost da SKGO iskoristi konkretno iskustvo i stručnost SALAR-a iz pristupanja EU i trenutne uslove i zahteve.

Smanjenje rizika od katastrofa bila je jedna od tematskih oblasti.

Predgovor

Pretnje našoj bezbednosti, kao i sredstva za jačanje te bezbednosti, složenije su i višedimenzionalnije nego ikada ranije. Najnovija dešavanja u društvu karakterišu procesi kao što su demografske i socio-ekonomske promene, brzi tehnološki razvoj, specijalizacija i globalizacija. Sve veća složenost otežava dobijanje sveobuhvatne slike o pretnjama, rizicima i ranjivostima u našem društvu. Osim toga, nesreće i katastrofe, koje su rezultat kako prirodnih procesa, tako i onih uzrokovanih ljudskim delovanjem, nanose veliku štetu društvu i njegovim zaštićenim dobrima.

Na teritoriji Republike Srbije često se dešavaju vanredne situacije koje izazivaju razne vrste opasnosti, a koje ugrožavaju živote i zdravlje različitih ljudi i nanose značajne štete na kritičnoj infrastrukturi i stambenim objektima.

Procena rizika od katastrofa obezbeđuje kvalitativni ili kvantitativni pristup za određivanje prirode i obima rizika od katastrofe kroz analizu potencijalnih opasnosti i procenu postojećih uslova izloženosti i ranjivosti koji zajedno mogu da nanesu štetu različitim ljudima, imovini, uslugama, sredstvima za život i životnoj sredini.

Da bi se izvršila pouzdana, stručna i realna procena rizika od katastrofa, u njenoj izradi mora da učestvuje veliki broj institucija i stručnjaka iz različitih oblasti, posebno stručnjaka u oblastima koje se odnose na određeni rizik. Osim toga, rizici i vanredne situacije različito utiču na različite grupe u društvu. Upravo je zbog toga od suštinskog značaja da i muškarci i žene, starije osobe, omladina, etničke manjine, osobe sa invaliditetom i ljudi iz drugih ranjivih i marginalizovanih grupa, kao i sve druge grupe, zajednice ili pojedinci koji žive u lokalnoj zajednici, učestvuju u izradi procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja.

U izradi ovih Smernica učestvovala je referentna grupa lokalnih samouprava i stručnjaka za rodna pitanja, kao i predstavnici Stalne konferencije gradova i opština i Sektora za vanredne situacije. Svi su oni doprineli, podržali i uticali na sadržaj Smernica, a podršku su imali i od švedskih stručnjaka za smanjenje rizika od katastrofa.

Nadamo se da će ove Smernice podržati rad na sprovođenju procena rizika od katastrofa i plana zaštite i spasavanja. Na kraju, želimo da istaknemo važnost poštovanja Metodologije izrade i sadržaja procene rizika od katastrofa i plana zaštite i spasavanja, kao i inkluzivnog i sveobuhvatnog pristupa upravljanju rizikom u okviru procene rizika.

***Nikola Tarbuk**, Stalna konferencija gradova i opština*
***Živko Babović**, Sektor za vanredne situacije*

1. O smernicama

Ove Smernice nude podršku lokalnim samoupravama u radu na izradi procene rizika od katastrofa, kao i na izradi plana zaštite i spasavanja. Daje sugestije kako da se uspostavi struktura analitičkog procesa, da se podrže akteri koji su, prema zakonu, dužni da vrše procenu rizika i izrade plan zaštite i spasavanja.

Smernice nisu dokument koji je obavezujući niti regulatoran. Treba ih posmatrati kao pomoćni alat i smernice za rad. Zasniva se na dosadašnjim iskustvima lokalnih samouprava i nastoji da doprinese inkluzivnijem i sveobuhvatnijem pristupu tako što se na sistematičniji način bavi perspektivom rodne ravnopravnosti i ljudskih prava.

2. Zakonodavstvo i metodologija

Upravljanje vanrednim situacijama u Republici Srbiji sistemski je razvijeno i normativno regulisano donošenjem Zakona o vanrednim situacijama u decembru 2009. godine. Nakon donošenja ovog Zakona usledila je njegova normativna operacionalizacija kroz donošenje niza podzakonskih akata, dok je i sam zakon u dva navrata (2011. i 2012. godine) pretrpeo izmene i dopune.

Katastrofalne poplave koje su pogodile Republiku Srbiju u maju 2014. godine pokazale su nekoliko slabosti u merama za smanjenje rizika i postojećim sistemima upravljanja vanrednim situacijama. Ovaj događaj je takođe pokazao koje su grupe najteže pogođene poplavama. Poplave su stoga postale događaj koji je pokrenuo promenu u načinu posmatranja, tretmana i reagovanja na vanredne situacije.

Zakon o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama usvojen je u novembru 2018. godine. Primarna svrha zakona bila je da se stvori proaktivan fokus na smanjenje rizika, odnosno fokus na prevenciju katastrofa i na povećanje otpornosti, a ne da i dalje ostane reaktivnan fokus na upravljanje efektima vanrednih situacija.

Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama uređuje obaveze lokalnih samouprava koje se odnose na pripremu i usvajanje Procena rizika od katastrofa i Plana zaštite i spasavanja.[1] Usvojena je obavezna Metodologija izrade i sadržaja procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja.[2] Ove Smernice treba posmatrati kao komplementarnu podršku obaveznoj metodologiji.

1 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. godine, član 15

2 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja

2.1. Propisi

Lokalne samouprave su prema zakonima Srbije obavezne da izvrše procenu Rizika od katastrofa i izrade Plan zaštite i spasavanja (čl. 15 i član 17). Većina lokalnih samouprava je pokrenula aktivnosti za izradu Procene rizika, što je preduslov za izradu Plana zaštite i spasavanja.

Da bismo razjasnili temelje na kojima su ove Smernice napisane, u nastavku ovog poglavlja upućuje se na razne zakone i propise. Shodno tome, Smernice su usklađene sa načinom na koji javni organi sprovode krizno upravljanje. Da bi se ta veza dodatno istakla, u daljem tekstu se upućuje na Zakon.

2.1.1. Procena rizika

„Procenom rizika od katastrofa identifikuju se vrsta, karakter i poreklo pojedinih rizika od nastupanja katastrofa, stepen ugroženosti, faktori koji ih uzrokuju ili uvećavaju stepen moguće opasnosti, posledice koje mogu nastupiti po život i zdravlje ljudi, životnu sredinu, materijalna i kulturna dobra, obavljanje javnih službi i privrednih delatnosti, kao i druge pretpostavke od značaja za odvijanje uobičajenih životnih, ekonomskih i socijalnih aktivnosti."[3]

Procena rizika od katastrofa obuhvata:

- identifikaciju opasnosti; pregled tehničkih karakteristika opasnosti kao što su njihova lokacija, intenzitet, učestalost i verovatnoća,
- analizu izloženosti i ranjivosti, uključujući fizičku, socijalnu, zdravstvenu, ekološku i ekonomsku dimenziju,
- i procenu efikasnosti preovlađujućih i alternativnih kapaciteta za rešavanje mogućih scenarija rizika.

3 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. g. (član 15)

Nađite inspiraciju u narednim primerima dobre prakse:
- *Opština Osečina*
- *Grad Loznica*
- *Grad Kraljevo – http://civilnazastitakraljevo.rs/PDF/Procena_usvojena_sajt.pdf*
- *Republika Srbija – http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/HTML/licence/Procena%20rizika%20od%20katastrofa%20u%20RS.pdf*

2.1.2. Plan zaštite i spasavanja

„Planom zaštite i spasavanja se planiraju mere i aktivnosti za sprečavanje i umanjenje posledica katastrofa, snage i sredstva subjekata sistema smanjenja rizika od katastrofa i upravljanja vanrednim situacijama, njihovo organizovano i koordinirano angažovanje i delovanje u vanrednim situacijama u cilju zaštite i spasavanja ljudi, materijalnih i kulturnih dobara i obezbeđenja osnovnih uslova za život."[4]

Plan zaštite i spasavanja predstavlja osnovni planski dokument na osnovu koga se subjekti zaštite i spasavanja organizuju, pripremaju i učestvuju u sprovođenju mera i zadataka zaštite i spasavanja stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine koji su ugroženi. Plan se sastoji od narativnih delova i definisanih tabelarnih priloga, koji su sastavni deo Metodologije.

Nađite inspiraciju u narednim primerima dobre prakse:
- *Opština Osečina*
- *Grad Loznica*
- *Grad Kraljevo – http://civilnazastitakraljevo.rs/PDF/Procena_usvojena_sajt.pdf*

2.1.3. Rodna ravnopravnost i inkluzivnost ranjivih grupa

Rizici i vanredne situacije različito utiču na različite grupe u društvu. Stoga je potrebno svesno delovati kako bi se osiguralo da preventivne mere uzmu u obzir različite perspektive i da uslovi za različite grupe budu uključeni u analize, propise i aktivnosti.

Neophodno je da muškarci i žene, starije osobe, osobe sa invaliditetom, etničke manjine i druge ranjive i marginalizovane grupe učestvuju u sistemu smanjenja rizika

4 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. g. (član 17)

od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama. Uključivanjem onih koji su najugroženiji od katastrofa u analize i pripreme, neminovno se poboljšava kvalitet planova i mera. Takođe, organizacije civilnog društva kada su pozvane da učestvuju u procesu izrade procene rizika doprinose izgradnji kulture prevencije rizika, kao i podizanju svesti o potrebi jačanja spremnosti i otpornosti pojedinaca i društva na katastrofe i njihove potencijalne posledice.

! ***„Stalno živimo u uslovima vanrednog stanja, onda možete da zamislite kako nam je kada dođe do opšte vanredne situacije."***
– Ugrožene grupe tokom radionice u Loznici, 2021. godine

Važno je naglasiti da se rodna perspektiva mora posmatrati u širem kontekstu, jer su žene više od svog pola. Žene su takođe mlade ili stare, mogu da imaju invaliditet, mogu da budu iz marginalizovane grupe kao što je romska populacija ili iz ruralnog područja koje ih može učiniti još ranjivijim.

Subjekti sistema smanjenja rizika od katastrofa i upravljanja vanrednim situacijama posebno se staraju o ostvarivanju principa ravnopravnosti polova i naročito vode računa da ni jedna odluka, mera ili radnja ne podstiče ili dovodi do nepovoljnijeg položaja žena i njihovo ravnopravno učestvovanje u sistemu smanjenja rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama.[5]

Pravo ugroženih građana je da učestvuju u osmišljavanju sadržaja i implementaciji aktivnosti na smanjenju rizika od katastrofa, kao i pravo da učestvuju u predlaganju, preduzimanju i izvršavanju određenih mera, zadataka i aktivnosti u zaštiti i spasavanju i izraze svoje potrebe u sredstvima pomoći.[6]

Udruženja i druge organizacije civilnog društva imaju pravo da, pored dobijanja informacija iz člana 36. stav 1. ovog zakona, razmatraju pitanja od značaja za smanjenje rizika od katastrofa, upućuju o tome predloge nadležnim državnim, pokrajinskim i lokalnim organima i dobiju odgovor od njih, kao i da budu priznate kao partneri organa javnih vlasti u kreiranju i realizaciji politike smanjenja rizika od katastrofa.[7]

5 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. g. (član 7)

6 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. g. (član 8)

7 Zakona o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju vanrednim situacijama Službeni glasnik RS, broj 87 od 13. novembra 2018. g. (član 34)

Opšti cilj postavljen Strategijom za rodnu ravnopravnost je prevazilaženje rodnog jaza i ostvarivanje rodne ravnopravnosti kao preduslova za razvoj društva i poboljšanje svakodnevnog života žena i muškaraca, devojčica i dečaka. Postizanje ovog cilja se planira postići putem nekoliko posebnih ciljeva i mera, među kojima je uspostavljanje celovitog i funkcionalnog sistema za kreiranje i sprovođenje rodno odgovornih javnih politika i budžeta (posebni cilj 4). Planirane mere u okviru ovog cilja uključuju unapređivanje kapaciteta za kreiranje rodno odgovornih resornih javnih politika, analizu i praćenje efekata javnih politika na ostvarivanje rodne ravnopravnosti (mera 4.4). Svrha ove mere je da osigura prepoznavanje i opisivanje rodnog jaza u svim resornim politikama i rodne aspekte u nadležnostima organa javne vlasti, te stvori pretpostavke za kreiranje rodno odgovornih mera u tim resorima.

Drugim rečima, Republika Srbija se opredelila za uvođenje rodne ravnopravnosti u javne politike (engl. *gender mainstreaming*) Ovaj koncept ostvarivanja i unapređivanja rodne ravnopravnosti se naziva i urodnjavanje, kako to definiše Zakon o rodnoj ravnopravnosti:

> *„urodnjavanje predstavlja sredstvo za ostvarivanje i unapređivanje rodne ravnopravnosti kroz uključivanje rodne perspektive u sve javne politike, planove i prakse." (čl. 6, st.1, tač. 8).*

Strategija za rodnu ravnopravnost (2021-2030) je pripremljena u skladu sa Zakonom o planskom sistemu koji propisuje da se prilikom izrade i sprovođenja planskih dokumenata uzimaju u obzir njihovi efekti na rodnu ravnopravnost (čl. 3, tač. 14). U skladu sa ovim opredeljenjem, Akcionim planom za period od 2021. do 2025. godine za sprovođenje Programa unapređenja upravljanja javnim politikama i regulatornom reformom predviđeno je unapređenje kvaliteta propisa kroz uvođenje rodne perspektive (mera 1.4). Ovo je u skladu sa izmenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije usvojene 24. maja 2021. godine prema kojem su organi javne vlasti prilikom pripreme novog propisa ili javne politike od značaja za ostvarivanje prava socioekonomski ugroženih lica ili grupa lica dužni da donesu procenu uticaja propisa ili politike u kojoj procenjuje njihovu usaglašenost sa načelom jednakosti (čl. 14, st. 5).

Uredbom o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata propisana je obaveza sprovođenja testa uticaja na rodnu ravnopravnost, koji predstavlja sastavni deo sprovođenja analize efekata. Na osnovu rezultata ovog testa predlagač propisa procenjuje da će predviđena rešenja izazvati značajne efekte na fizička lica, uključujući i osetljive kategorije stanovništva, i da li je potrebno sprovoditi detaljniju *ex-ante* analiza efekata.

Metodologija i test koji preporučuje SKGO JLS nalazi se ispod:

Test uticaja na rodnu ravnopravnost		
Da bi se obezbedilo sistemsko uvođenje rodne perspektive prilikom izrade propisa, članom 8. Uredbe o metodologiji upravljanja javnim politikama, analizi efekata javnih politika i propisa i sadržaju pojedinačnih dokumenata javnih politika propisano je da se detaljna analiza efekata propisa u pogledu rodne ravnopravnosti sprovodi u slučajevima kada rezultat testa rodne ravnopravnosti ukaže na potrebu za detaljnom analizom. Sve relevantne opcije koje razmatraju za ostvarivanje ciljeva propisa analiziraju se putem sprovođenja testa rodne ravnopravnosti. Na osnovu sprovedenog testa rodne ravnopravnosti predlagač sagledava potencijalne efekte i procenjuje da li je potrebno sprovesti detaljnu analizu efekata propisa u pogledu rodne ravnopravnosti. Rezultate sprovedenog testa predlagač predstavlja u Izveštaju o sprovedenoj analizi efekata propisa koji se dostavlja na mišljenje Republičkom sekretarijatu za javne politike. U okviru mišljenja daje se ocena da li je za propis potrebno sprovesti detaljniju analizu efekata na rodnu ravnopravnost.		
Državni organ izrađuje propis		
Naziv predloga/nacrta propisa		
Da li propis ima **neposredan** ili **posredan uticaj** na svakodnevni život muškaraca i žena?		☐ **Da** ☐ **Ne**
Ukoliko je odgovor DA, potrebno je odgovoriti na preostala pitanja iz Testa uticaja propisa na rodnu ravnopravnost.		
Ukoliko je odgovor NE, potrebno je objasniti odgovor u prostoru ispod:		
Izveštaj o sprovođenju analize efekata na rodnu ravnopravnost		
A) IZVORI INFORMACIJA		
1.	Da li je sprovedena (rodna) analiza nejednakosti između muškaraca i žena u oblasti u kojoj se donosi propis i da li su određeni uzroci i posledice moguće rodne neravnopravnosti?	☐ **Da** ☐ **Ne**
2.	Koji tipovi podataka su korišćeni prilikom analiziranja opcija (npr. podaci o radnoj snazi, podaci o platnom jazu, podaci o neplaćenom kućnom radu, podaci o starosnoj dobi, podaci o nivou obrazovanja, podaci o seksualnom i reproduktivnom zdravlju, podaci o socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti i sl.)	
	Da li su analizirani podaci zasebno za muškarce i žene?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor DA, koji izvora podataka su korišćeni (npr. izveštaji organa javne vlasti, publikacija Republičkog zavoda za statistiku „Žene i muškarci u Republici Srbiji")	

2.	Ako je odgovor NE, navesti razloge zbog kojih nisu pribavljeni podaci razvrstani po polu?	☐ **Podaci nisu dostupni** ☐ **Nije poznato gde se takvi podaci mogu pronaći** ☐ **Nije bilo vremena** ☐ **Drugo (objasniti u polju ispod)**
3.	Da li su konsultovana postojeća istraživanja o rodnim odnosima u datoj oblasti?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor DA, navesti spisak istraživačkih dokumenata koja su korišćena.	
B) UKLJUČIVANJE JAVNOSTI U DONOŠENJE PROPISA		
4.	Da li su tokom izrade propisa konsultovani neki od sledećih aktera:	
	Nadležni organi državne uprave zaduženi za poslove rodne ravnopravnosti (ministarstvo, pokrajinski sekretarijat, pokrajinski zavod)	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Tela za rodnu ravnopravnost	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Stručnjaci/kinje koji se bave temama koje se tiču rodne ravnopravnosti u datoj oblasti u kojoj se donosi propis	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Predstavnici sindikalnih organizacija, akademske zajednice, javnih ustanova, medija	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Organizacije civilnog društva, udruženja građana i nezavisna tela koja se bave ljudskim pravima	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ženske organizacije / udruženja žena	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor NE, objasniti razloge zbog kojih nisu bili konsultovani.	
5.	Ako je odgovor pod tačkom 4 bio DA, navesti do koje mere su bili uključeni u izradu propisa?	☐ **Bili su konsultovani** ☐ **Bili su bile uključeni u radne grupe prilikom izrade propisa**
6.	Koji su akteri učestvovali u izradi ovog propisa?	
7.	Koje su bile preporuke ovih aktera za izradu konkretnog propisa?	

8.	Da li su preporuke aktera koji su učestvovali u konsultacijama prihvaćene prilikom izrade propisa?	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Delimično**
	Koje preporuke nisu prihvaćene i zašto?	
	Koje su preporuke prihvaćene?	
C) UTICAJI		
9.	U kojim od navedenih oblasti se očekuju različiti efekti donošenja i primene propisa po žene i muškarce? (Propis može proizvesti efekte u različitim oblastima, stoga označite sve oblasti u kojima se očekuju različiti efekti po žene i muškarce.)	☐ **Plaćeni rad (prava iz radnog odnosa)** ☐ **Neplaćeni kućni rad** ☐ **Obrazovanje** ☐ **Zdravstvena zaštita** ☐ **Učešće u odlučivanju** ☐ **Imovinska prava** ☐ **Fizička mobilnost** ☐ **Bezbednost** ☐ **Prevencija i zaštita od rodno zasnovanog nasilja** ☐ **Prevazilaženje rodnih stereotipa** ☐ **Ljudska prava (ostalo)**
10.	Da li se očekuju pozitivni efekti po žene ili muškarce, odnosno da li ovaj propis ima potencijal da umanji neravnopravnost između žena i muškaraca u oblasti na koji se odnosi?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor DA, objasniti na koji način.	
11.	Da li očekuju negativni efekti po žene ili muškarce ili da li ovaj propis ima potencijal da uveća rodnu neravnopravnost u oblasti na koji se odnosi?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Objasniti odgovor.	
	Ako je odgovor DA, da li ovaj propis predviđa mere ublažavanja negativnih efekata propisa?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor DA, navesti relevantni deo propisa u kome su takva rešenja opisana.	

12.	Postoje li određene grupe žena ili muškaraca na koje je verovatnije da će propis imati negativne efekte?	☐ **Da** ☐ **Ne**
	Ako je odgovor DA, navesti grupe (npr. u smislu nacionalne pripadnosti, etničkog porekla, jezika, starosne dobi, invaliditeta, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, bračnog stanja itd.), a ako je odgovor NE, objasniti na osnovu čega je data takva ocena.	
D) USKLAĐENOST SA OBAVEZAMA U POGLEDU RODNE RAVNOPRAVNOSTI		
13.	Da li je ovaj propis usklađen sa relevantnim nacionalnim normativno-strateškim okvirom u oblasti rodne ravnopravnosti?	
	Zakon o zabrani diskriminacije	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
	Zakon o rodnoj ravnopravnosti	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
	Strategija za rodnu ravnopravnost za period 2021–2030.	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za rodnu ravnopravnost	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
	Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period 2022–2030.	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
	DRUGO (navesti):	☐ **Da** ☐ **Ne** ☐ **Nepoznato**
14.	Da li je ovaj propis pisan rodno osetljivim jezikom?	☐ **Da** ☐ **Ne**

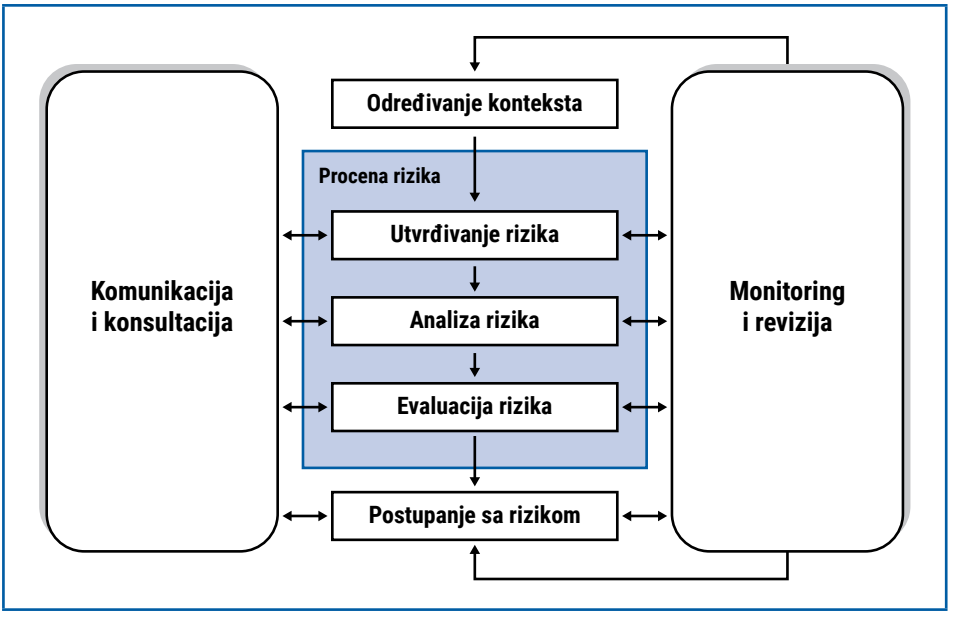
	potpis	*potpis*
Mesto i datum	**Predsednik/ca radne grupe za izradu propisa**	**Osoba zadužena za rodna pitanja u organu koji izrađuje propis**

Više o testu uticaja na rodnu ravnopravnost I smernicama za primenu možete naći na linku: *https://rsjp.gov.rs/sr/vesti/objavl%d1%98en-test-uticaja-na-rodnu-ravnopravnost/*

2.2. Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja

Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja uređuje pripremu i sadržaj. Metodologija se donosi radi utvrđivanja jedinstvenih merila za izradu procene, povećanja kvaliteta i uporedivosti podataka, i unapređivanja baza podataka o rizicima od elementarnih nepogoda i drugih nesreća na području Republike Srbije.

Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja definiše okvir sadržaja i predočava šemu za celokupan proces tokom Procena rizika od katastrofa, koji je prikazan u daljem tekstu.

Grafikon 1. *Proces procene rizika u okviru upravljanja rizicima*

3. Akteri i oblasti odgovornosti

Subjekti sistema smanjenja rizika od katastrofa i upravljanja vanrednim situacijama su:

- organi državne uprave,
- organi autonomne pokrajine i lokalnih samouprava,
- javne službe,
- kompanije, druga pravna lica i preduzeća, organizacije civilnog društva,
- obrazovne institucije i naučne institucije,
- javne agencije, i
- drugi subjekti u skladu sa zakonom, drugim opštim aktima, planovima, programima i drugim dokumentima koji učestvuju u utvrđivanju mera i aktivnosti od značaja za smanjenje rizika i upravljanje vanrednim situacijama.

Procenu rizika od katastrofa bi trebalo da izrade i usvoje nekoliko različitih subjekata u sistemu smanjenja rizika od katastrofa. Jedinice lokalne samouprave su jedan od njih. Procena rizika od katastrofa se usvaja onda kada je odobri Ministarstvo unutrašnjih poslova.

3.1. Jedinice lokalne samouprave

Procenu rizika od katastrofa treba periodično ažurirati u skladu sa promenjenim potrebama i okolnostima. Trebalo bi je generalno pregledati i usvajati na svake tri godine, ili eventualno i češće ako su se okolnosti značajno promenile, ako se pojavio novi rizik ili se postojeći rizik povećao ili smanjio.

Plan zaštite i spasavanja je zasnovan na Proceni rizika. Usvaja se najkasnije 90 dana nakon usvajanja Procene rizika i treba redovno da se usklađuje sa promenama u Proceni rizika, kao što su novi rizici koji su identifikovani, ili rizici koji usled promenjenih okolnosti utiču na štićene vrednosti.

3.2. Sektor za vanredne situacije (Ministarstvo unutrašnjih poslova)

Uloga Sektora za vanredne situacije u procesu izrade Procene rizika i Planova zaštite i spasavanja je da na zahtev jedinice lokalne samouprave pruža konsultacije, uključujući i davanje pojašnjenja u vezi sa metodološkim pristupom. Konsultacije se pružaju posebno u delu kreiranja matrica rizika za pojedine štićene vrednosti i u delu koji definiše tretman rizika.

Imajući u vidu da Sektor za vanredne situacije daje saglasnost na Procena rizika i Planove zaštite i spasavanja, Sektor se ne meša u proces izrade ovih dokumenata. Često Sektor preporučuje da se iskoristi zakonska mogućnost da opštine i gradovi samostalno rade svoje procene i ne plaćaju ovlašćenim pravnim licima da to rade u njihovo ime, čime se dobijaju realnije procene.

3.3. Stalna konferencija gradova i opština

Stalna konferencija gradova i opština – Savez gradova i opština Srbije (SKGO) osnovana je 1953. godine kao savez gradova i opština i gradskih opština Srbije. SKGO radi u oblasti smanjenja rizika od katastrofa u Srbiji od 2014. godine.

SKGO pruža podršku odabranim jedinicama lokalne samouprave u različitim oblastima u okviru oblasti smanjenja rizika od katastrofa i pruža važna znanja za unapređenje prevencije i upravljanja vanrednim situacijama na lokalnom nivou u Srbiji. Važan instrument u radu SKGO predstavlja Mreža za upravljanje rizikom i vanrednim situacijama koja služi kao platforma za razmenu znanja i iskustava među jedinicama loklanih samouprava.

SKGO je uključena u rad na izradi politika i propisa kao što je razvoj nacionalnih zakona, podzakonskih akata ili metodologija u oblasti smanjenja rizika od katastrofa. SKGO takođe pomaže u razvoju kapaciteta nudeći akreditovane obuke o nekoliko tema kao što su civilna zaštita, krizna komunikacija, smanjenje rizika od katastrofa, procesi oporavka nakon katastrofe i uvođenje rodnog pitanja (urodnjavanje) u vanrednim situacijama. U okviru svake podrške koja se pruža lokalnim samoupravama, SKGO uvek primenjuje integrisani pristup rodnim pitanjima i pitanjima ljudskih prava.

4. Procena rizika od katastrofa – gradualni radni model

Procena rizika znači identifikovanje izvora mogućeg ugrožavanja, sagledavanja mogućih posledica, potreba i mogućnosti sprovođenja mera i zadataka zaštite i spasavanja od katastrofa (elementarnih nepogoda i tehničko-tehnoloških nesreća).

4.1. Komunikacija i konsultacije

Komunikacija i konsultacija predstavljaju kontinuiran i interaktivan proces koji nosilac izrade Procene sprovodi da bi obezbedio i podelio dobijene informacije i uključio u dijalog zainteresovane strane u vezi sa upravljanjem rizikom. Naime, pre početka procesa izrade Procene, organ koji je zadužen da bude nosilac izrade ovog dokumenta vrši okupljanje i informisanje svih subjekata koji treba da učestvuju u izradi ovog dokumenta. U tom procesu se identifikuju učesnici, određuju zadaci i vrši preliminarna identifikacija opasnosti koje mogu ugroziti teritoriju za koju se radi Procena.[8]

Prvi korak je identifikacija relevantnih subjekata na nivou lokalne samouprave (opštinski subjekti, tehničke službe, kompanije, naučne i obrazovne institucije i pojedinci) koje će učestvovati u izradi Procene rizika od katastrofa. Kada se identifikuju, svaki učesnik treba da bude spreman da doprinese svojim mišljenjem u vezi sa načinom pripreme i svojoj predloženoj ulozi u procesu.

Potrebno je vreme da se uspostavi funkcionalni proces za izradu Procene rizika od katastrofa. Proces izrade bi se mogao opisati kao uspon evolucionim stepenicama. Cilj je da se uspostavi i održi bezbednosna kultura, a da lokalna samouprava uključi sve aktere koji su obuhvaćeni prema oblasti odgovornosti da učestvuju u radu. Važno je da postoji

8 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

lider procesa izrade Procene rizika čiji je zadatak da deluje preko upravljačkih ili operativnih granica, kao i da odvoji vreme potrebno za proces. Preporučljivo da lider procesa izrade Procene rizika bude stručnjak iz oblasti smanjenja rizika od katastrofa, i da je zaposlen u lokalnoj samoupravi. On/ona treba da bude član radne grupe i da predstavlja glavni stručni autoritet u toj radnoj grupi. Potrebna je podrška rukovodstva lokalne samouprave da bi se postigli očekivani rezultati. U tom smislu, gradonačelnik/predsednik opštine je strateški lider, a lider procesa izrade Procene rizika je operativni lider.

4.1.1. Radna grupa

Da bi se izradila Procena rizika od katastrofa koja je pouzdana, realna i profesionalna, u njenoj izradi mora da učestvuje veliki broj institucija i stručnjaka iz različitih oblasti, posebno iz onih oblasti koje se odnose na određeni rizik. Ovakav sastav radne grupe garantuje dobar timski rad, i dobru i opsežnu analizu i pouzdano utvrđivanje svih opasnosti koje prete određenoj jedinici lokalne samouprave. Ljudi koji su odabrani da učestvuju u radu radne grupe trebalo bi da u njenom radu učestvuju tokom dužeg vremenskog perioda koji zavisi od opštine do opštine i niza speicifičnosti koje izrada Procene rizika od katastrofa nosi sa sobom, ali možemo reći da se kreće u vremenskom rasponu od 6 meseci do godinu dana. Kontinuitet u radu je važan faktor.

Lider procesa: *Stručnjak za smanjenje rizika od katastrofa koji radi preko upravljačkih ili operativnih granica.*

Radna grupa *treba da uključuje sledeće predstavnike (predlog):*

- ***načelnika uprave*** *ili odeljenja* ***opštinskih poslova***
- ***načelnika uprave*** *ili odeljenja* ***za urbanizam i izgradnju***
- *direktora, odnosno rukovodioca* ***zdravstvene ustanove*** *na visokom nivou*
- *direktora, odnosno višeg rukovodioca* ***službe socijalne zaštite***
- *direktora, odnosno višeg šefa* ***veterinarske službe***
- *direktora, odnosno višeg rukovodioca* ***sektora energetike***
- *direktore, odnosno više rukovodioce komunalnih preduzeća*
- *direktore većih* ***obrazovnih ustanova*** *i* ***ustanova dečje zaštite***
- *sekretara* ***Crvenog krsta***
- *Predstavnike* ***civilnog društva****, posebno u oblasti rodne ravnopravnosti, zaštite prava osoba sa invaliditetom itd.*
- *Stručnjake iz različitih oblasti.*

Zastupljenost oba pola u Radnoj grupi ne bi trebala da bude manja od 40%. Ovaj princip treba primeniti prilikom definisanja sastava radnih podgrupa koje vrše procenu rizika za određenu opasnost.

Radna grupa treba da sprovede proces identifikacije opasnosti, kao i analizu svake identifikovane opasnosti (katastrofe, tehničko-tehnološke nezgode). Svaki član Radne grupe ima odgovornost u procesu izrade i treba da dobije određene zadatke u okviru jedne ili više opasnosti, ako je njihovo učešće važno za kvalitet procene. Treba uzeti u obzir kompetencije institucija koje predstavljaju članovi Radne grupe, kao i njihove stručne kvalifikacije i znanja.

4.1.2. Načelo inkluzije

Otpornost je određena stanjem zajednice ili društva u smislu njene društvene organizacije, vrednosti, znanja, prepoznavanja i korišćenja relevantnih resursa. U sistemu smanjenja rizika od katastrofa, prevencija osnaživanjem (postojećih) resursa i smanjenjem ranjivosti igra značajnu ulogu.

Zahtevi, očekivanja, sposobnosti i potrebe ranjivih grupa moraju se uzeti u obzir prilikom izrade Procene rizika, ali i planiranja odgovora na očekivane rizike, odnosno Plana zaštite i spasavanja. Da bi se trenutno stanje lokalnog sistema smanjenja rizika od katastrofa promenilo ili prilagodilo realnim uslovima, potreban je niz mera i aktivnosti. Ove aktivnosti obuhvataju uključivanje ranjivih i marginalizovanih grupa u proces.

„Govoriti o otpornosti zajednice na prirodne katastrofe, a da se ne uzmu dovoljno u obzir osetljivosti ugroženih grupa na katastrofe, ne samo da je u koliziji sa principom inkluzije, već doprinosi daljoj marginalizaciji ranjivih grupa i kategorija stanovništva, kao i stvaranje potpuno pogrešne slike o otpornosti zajednice."
– Branko Stanimirović, Opština Osečina

Iako ranjivost može imati različite izvore: teritorijalne, socio-ekonomske, infrastrukturne, itd., neki od najvažnijih su biološki (starost, invaliditet, zdravlje) i društveni, koji se odnose na raspolaganje resursima kao što su znanje, veštine ili informacije.

„Ukupna otpornost zajednice uslovljena je otpornošću najugroženije kategorije koja živi u zajednici, a položaj žena, starijih, dece, romske populacije i drugih osetljivih grupa značajno utiče na ukupnu otpornost jer su ove kategorije građana najčešće marginalizovane kada je u pitanju njihova pozicija u sistemu smanjenja rizika."
– Aleksandar Glišić, Grad Loznica

Podaci iz Srbije potvrđuju rodni aspekt kao značajan faktor ranjivosti: žene su generalno siromašnije od muškaraca, više žena nego muškaraca živi u samačkim domaćinstvima (posebno onih starijih od 68 godina), a većinu jednoroditeljskih porodica čine žene sa decom. Žene su takođe više angažovane u brizi o drugima, tako što su odgovorne za zavisne osobe kao što su članovi porodice. Nekoliko studija je pokazalo da su stope smrtnosti od katastrofa veće za žene nego za muškarce, što takođe može biti uslovljeno društveno određenim razlikama u ugroženosti između muškaraca i žena. Takođe je jasno da se pol ne može posmatrati kao kategorija odvojena od starosti, porodičnog statusa ili ekonomskog položaja.[9]

Neophodno je težiti da rodna perspektiva, odnosno uključivanje žena u procese smanjenja rizika od katastrofa, postane ne samo dodatna, već i osnovna vrednost. To je jedini siguran način da se ojača otpornost zajednice na katastrofe – Branko Stanimirović, Opština Osečina

Treba identifikovati sve interesne kategorije građana koje treba uključiti u proces izrade procene rizika od katastrofa. Da bi se ostvario odgovarajući nivo operativne saradnje sa identifikovanim kategorijama građana, preporučuje se da se u radnu grupu za izradu procene pozovu predstavnici udruženja ili grupa građana iz lokalne zajednice koji pripadaju osetljivim kategorijama (osobe sa invaliditetom, deca, mladi, žene, stariji od 65 godina, pripadnici romske nacionalne manjine, neobrazovani, nezaposleni, izbegla i interno raseljena lica, stanovništvo ruralnih sredina i LGBT populacija).

4.1.3. Načini rada

Važno je da se definišu načini rada i oni treba da odrede ceo proces ocenjivanja. Definisanje načina rada podrazumeva da rukovodilac Radne grupe formira podgrupe, odnosno da se rad delimično podeli u više grupa. Povremeno treba raditi i u plenumu, ali samo u situacijama u kojima se iziskuje širi kontekst za određeni deo procene rizika, odnosno kada je potrebno da se čuje mišljenje svih članova Radne grupe o određenoj temi.

Metodologija učešća mora da bude prilagođena potrebama svake ciljne grupe uključene u proces sprovođenja procene rizika. Za neke grupe koje ranije nisu učestvovale u radu, u početku se može raditi o izgradnji bezbednog okruženja za učešće. Načini rada bi se mogli prilagoditi okruglim stolovima, individualnim sastancima, intervjuima ili upitnicima, na primer.

9 Baćanović V., (2016-2020) – Preporuke za uvođenje rodne perspektive u Akcioni plan za sprovođenje Naionalnog programa za upravljanje rizikom od elementarnih nepogoda i drugih opasnosti

Primera radi, posebna radionica za osetljive grupe organizovana je u Loznici tokom procesa izrade Procene rizika za grad Loznicu 2021. i 2022. godine. Radionici su prisustvovale predstavnice romske populacije, udruženja žena, udruženja osoba sa invaliditetom i udruženja mladih. Radionica je bila usmerena na povećanje znanja o procesu izrade Procene rizika i stvaranje bezbednog okruženja. Nakon ove radionice Radna grupa za izradu procene je bila detaljnije upoznata sa položajem osetljivih grupa u Loznici i odlučila je da ih ubuduće uključi u procese smanjenja rizika, konkretno u proces izrade Procene rizika od katastrofa.

4.1.4. Korišćenje ovlašćenih pravnih lica

Izradu Procene rizika od katastrofa za jedinice lokalne samouprave uglavnom vrše eksterne konsultantske kuće koje su dobile ovlašćenje od Sektora za vanredne situacije, čije usluge se nabavljaju po tržišnim uslovima putem ugovora o javnim nabavkama. Do sada je manje od 10% jedinica lokalne samouprave izradilo svoje sopstvene procene rizika. Korišćenje spoljnih konsultanata u sprovođenju procene rizika od katastrofa čini taj proces prilično birokratskim i bez učešća stručnjaka na lokalnom nivou.

Ovlašćena pravna lica uglavnom nisu iz te lokalne sredine, pa samim tim i ne poznaju dovoljno (ili vrlo malo) teritoriju lokalne samouprave za koju vrše procenu rizika. Angažovanje pravnih lica za izradu Procene rizika dovodi do izostanka dijaloga, organizacije radionica, tribina i sastanaka na kojima različiti akteri iznose svoje mišljenje i diskutuju o temama koje su od značaja za izradu Procene rizika. Osim toga, njihov pristup ključnim informacijama često je ograničen. Zbog toga se preporučuje da se uključi široko učešće lokalnih aktera u pripremi Procene rizika. Široko uključivanje lokalnih aktera omogućava istinsku posvećenost i stvara važne prednosti kao što je realnija procena rizika.

4.2. Utvrđivanje konteksta

Određivanje konteksta je definisanje spoljašnjih i unutrašnjih parametara koje treba uzeti u obzir prilikom izrade scenarija u smislu predstavljanja potencijalnih, a u isto vreme najvećih i najverovatnijih rizika. U tom smislu se organizuju stručni skupovi i sastanci (po opasnostima-rizicima) na kojima predstavnici ministarstava, posebnih organizacija i naučnih ustanova predstavljaju mogući scenario za određenu opasnost i na kojima se raspravlja o mogućim posledicama po štićene vrednosti. Na ovaj način se dolazi do neophodnog mišljenja kompletne struke o svakom riziku posebno, što treba da pomogne Radnoj grupi da odluči za koje opasnosti će se raditi Procena.[10]

Identifikacija konteksta zahteva prikupljanje velike količine podataka iz različitih izvora i od različitih institucija, što uključuje određeni nivo neizvesnosti, s obzirom na neažurnost i često netačnost podataka. Imajući u vidu da je ažurna baza podataka preduslov za utvrđivanje verovatnoće i posledica u narednim koracima, preporučuje se svim subjektima odgovornim za izradu Procene da formiraju i održavaju ažurnu bazu podataka o informacijama koje je važno prikupiti da bi se razumeli rizici. Opasnosti treba opisati prema posledicama za štićene vrednosti posebno prema muškarcima, ženama, dečacima i devojčicama i svim relevantnim ranjivim kategorijama.

U skladu sa tim, jedan od prvih koraka je identifikacija kategorija građana koji žive u određenom rizičnom području (kao što su područja koja su često poplavljena ili stradaju od klizišta). U procesu identifikacije vrši se analiza stanja u pogledu demografskih parametara, rodne strukture, starosne strukture i prostornog rasporeda osetljivih grupa građana.

Dalje smernice

Preporučuje se da opštinska ili gradska uprava prikupi i objedini sve dobijene podatke kako bi napravila sadržajan uvod u procenu. U Loznici su ove analize urađene na osnovu dostupnih podataka Centra za socijalni rad, Crvenog krsta i evidencije Gradske uprave Loznice o udruženjima građana koja se bave pitanjima osetljivih kategorija.

Prilikom procene rizika u opštini Osečina, rodni kvalitet i ugrožene grupe su viđene kao dodatna vrednost, pogotovo ako se uzme u obzir da Metodologija ne zahteva posebnu obradu podataka o marginalizovanim grupama na ovaj način. Ove perspektive su posebno analizirane u demografskim karakteristikama i uticaju elementarnih nepogoda.

10 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

4.3. Procena rizika

Procena rizika je utvrđivanje prirode i stepena rizika potencijalne opasnosti, stanja ugroženosti i posledica koje mogu potencijalno ugroziti živote i zdravlje ljudi, materijalna dobra i životnu sredinu. To je proces koji obuhvata utvrđivanje (identifikaciju), analizu i evaluaciju rizika. Procena treba da sadrži opise svih scenarija za svaku opasnost, za koju se radna grupa opredelila, zatim kontekst u kojem su razmatrani scenariji, rezultate proračuna rizika i nivoa rizika (matrice rizika) i kartografski prikaz svih rizika. Na kraju radna grupa vrši vrednovanje rizika, upoređivanjem rezultata analize rizika, tako da se dobija jasna slika da li je rizik prihvatljiv ili će se preduzimati određene mere kako bi se umanjio.[11]

Rad na proceni rizika je u ovim Smernicama podeljen u tri koraka, u skladu sa Metodologijom izrade i sadržaja procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja. Ovi koraci imaju za cilj da razjasne kako treba da se realizuje posao da bi se dobro razumelo koji su to rizici i opasnosti sa kojima lokalna samouprava treba da se nosi, kao i da pokažu koje preventivne mere moraju da budu sprovedene da bi lokalna samouprava mogla da zaštiti građane i važne društvene aktivnosti.

U početku je važno planirati rad na način koji omogućava da se razni koraci sprovedu sa odgovarajućim stručnjacima, kako u smislu poznavanja različitih rizika, tako i razumevanja ranjivih grupa unutar opštine. Između ostalog, početno planiranje ima za cilj:

- da smanji mogućnost zaboravljanja zadataka koje treba obaviti,
- da osigura da su neophodni resursi dostupni kada je potrebno,
- da osigura rad sa zainteresovanim stranama, kako sa opštinom tako i sa organizacijama od značaja,
- da olakša proaktivan pristup,
- da poveća verovatnoću da će sve biti završeno na vreme.

Da bi se uspostavilo razumevanje različitih elemenata rada i izvukli odgovarajući zaključci iz analiza koje su urađene, radna grupa, koja u svim koracima poseduje izuzetno važne kompetencije, treba da sprovede procenu rizika. Osim toga, dodatni stručnjaci bi trebalo da budu uključeni u analizu različitih specifičnih rizika.

11 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

Deo poglavlja u nastavku ima za cilj da razjasni različite korake u radu sa procenom rizika. Rad je strukturisan tako da se sistematski:

- identifikuju nepoželjne incidente (identifikacija rizika 4.3.1),
- proceni koliko je verovatno da će se incidenti dogoditi i proceni negativne posledice (analiza rizika 4.3.2),
- sprovede procenu da li je nivo rizika prihvatljiv ili ne (procena rizika 4.3.3), i
- proceni alternative kako se rizik može smanjiti (tretman rizika 4.4).

4.3.1. Utvrđivanje rizika (identifikovanje)

Utvrđivanje rizika je proces pronalaženja, identifikovanja i opisivanja rizika. Ova faza izrade Procene se realizuje tako što radna grupa i svaka podgrupa razmatraju sve scenarije i definišu koje vrste rizika postoje, gde se mogu pojaviti, zbog čega se javljaju i da li mogu da izazovu posledice po štićene vrednosti.[12]

Određivanje rizika se bavi onim što bi se moglo dogoditi, ali ima i verovatnoću da se ponovi. U praksi, to znači identifikovanje izvora rizika koji su relevantni za dati kontekst. Metodologija predstavlja spisak opasnosti među kojima se vrši izbor, a za koje treba da se razvije scenario rizika (grafikon 2). U vezi sa identifikovanjem izvora rizika, važno je opisati kako je identifikacija izvršena. Nije važan samo konačni rezultat, odnosno koji rizici su identifikovani, već i koji su rezultati dobijeni. Ovo je važno jer analizu mogu koristiti i drugi, a ne samo oni koji su učestvovali i izradili je. A sama analiza će možda morati da se ažurira kasnije. Stoga je važno opisati korišćeni proces, jer to pruža dragocene informacije o tome koliko je pažljivo utvrđivanje rizika bilo i koliko su identifikovani rizici relevantni za aktere koji žele da iskoriste rezultate u svom radu.

Utvrđivanje rizika vrši se za celu teritoriju za koju se izrađuje Procena rizika od katastrofa.

Redni broj	Potencijalna opasnost	Znak	Redni broj	Potencijalna opasnost	Znak
1.	Zemljotresi		5.	Nedostatak vode za piće	
2.	Odroni, klizišta i erozije		6.	Epidemije i pandemije	
3.	Poplave		7.	Biljne bolesti	

12 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

Redni broj	Potencijalna opasnost	Znak	Redni broj	Potencijalna opasnost	Znak
4.	Ekstremne vremenske pojave		8.	Bolesti životinja	
4.1.	Velika količina padavina		9.	Požari i eksplozije, požari na otvorenom	
4.2.	Grad		10.	Tehničko-tehnološki udesi	
4.3.	Olujni vetar		11.	Nuklearni i radiološki akcidenti	
4.4.	Snežne mećave, nanosi i poledica, hladni talas		12.	Teroristički napad	
4.5.	Topli talas				
4.6.	Suša				

Grafikon 2. *Potencijalne opasnosti sa znacima*[13]

Izrada Scenarija za bilo koju opasnost, predstavlja proces koji okuplja (objedinjuje) sve stručne resurse iz određenih oblasti, koji svojim angažovanjem daju stručni doprinos na izradi kvalitetnog i objektivnog Scenarija. Postoji opis obaveznog sadržaja scenarija u Metodologiji.

Scenario se izrađuje za dve vrste događaja, i to:

1. za najverovatniji neželjeni događaj
2. za neželjeni događaj sa najtežim mogućim posledicama.

Dalje smernice

Utvrđivanje rizika treba da se vrši na osnovu svih opasnosti koje ugrožavaju datu jedinicu lokalne samouprave. Poželjno je da se rizici utvrde u okviru početnog rada sa svim članovima Radne grupe koji predočavaju opasnosti koje su se pojavile u ranijem periodu i koje su imale štetne posledice po štićene vrednosti.

13 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, 3.8 mapiranje rizika

Da bi se identifikovale različite opasnosti i neželjeni događaji, možda bi bilo korisno da radna grupa počne sa sesijom razmišljanja (brejnstormingom) i da uključi dodatne ljude koji su blisko povezani sa organizacijama kako bi pronašli što je moguće više scenarija. Zatim ovi događaji treba da budu klasifikovani i kategorisani pre nego što se pređe na procenu posledica i verovatnoće.

Za identifikaciju rizika odgovorni su svi članovi radne grupe, koji na osnovu nadležnosti institucija koje predstavljaju definišu potrebu obrade određene opasnosti u Proceni rizika od katastrofe. Na primer, predstavnik zdravstvenog sektora, na osnovu podataka kojima raspolaže ustanova iz koje dolazi, predlaže da se obradi rizik od epidemije zarazne bolesti u proceni rizika od katastrofe. Dalje, predstavnik veterinarske službe, takođe na osnovu podataka kojima raspolaže, predlaže da se rizik od bolesti životinja obradi i proceni u proceni rizika od katastrofe. Za opasnost od poplava, koja se u većini mesta dešava najmanje jednom godišnje, predlagač može da bude organ vodoprivrede, a ako ne postoji u lokalnoj samoupravi, onda može da bude predstavnik organa za komunalne poslove ili stručnjaka iz oblasti vodoprivrede.

Važno je da se naglasi da identifikacija ne treba da se zasniva samo na učestalosti, već i na stručnoj proceni članova Radne grupe. Mogu da postoje rizici i opasnosti koji se do sada nikada nisu dogodili. To se pre svega odnosi na tehničke i tehnološke opasnosti. Na primer, ako na teritoriji jedinice lokalne samouprave postoje proizvodni kapaciteti za koje postoji verovatnoća da jedinicu lokalne samouprave pogodi nesreća koja može da ugrozi život i zdravlje ljudi. Drugi primer koji takođe može biti relevantan su anomalije u vezi sa klimatskim promenama, koje mogu da dovedu do izazova koji se istorijski nisu dešavali.

Perspektive rodne ravnopravnosti i ranjivih grupa treba da budu uključene u scenarije. Moguće je izraditi stepen pripremljenosti ranjivih grupa za mogući neželjeni događaj, tim pre što su ugrožene grupe manje pripremljene za opasnost, a samim tim i izloženije opasnosti. Takođe, u delu scenarija koji se odnosi na uticaj na štićene vrednosti, može se naglasiti koliko je muškaraca, žena i dece pogođeno nekom opasnošću, na primer koliko je muškaraca/žena/dece poginulo ili povređeno. Može se naglasiti i ako neka ugrožena grupa trpi teže posledice – na primer, romska naselja u slučaju zemljotresa su mnogo sklonija težim posledicama zbog loše izgrađenih kuća, veće gustine naseljenosti, lošeg protoka informacija itd. Preduslov je, međutim, da su svi podaci od značaja za rodne i ranjive grupe posebno odabrani i predstavljeni. Na ovaj način se sagledava uticaj rizika na ugrožene kategorije građana i onda se scenario može prilagoditi tom uticaju.

4.3.2. Analize rizika

Analiza rizika je proces razumevanja prirode rizika i određivanja nivoa rizika. Analiza se vrši nakon identifikacije rizika kako bi se odredile verovatnoća i posledice po štićene vrednosti.[14]

Kada se identifikuju rizici od opasnosti, treba ih proceniti kroz analizu rizika, koja uključuje procenu njihovih posledica i verovatnoće da će do njih doći. Za svaku od opasnosti se moraju proceniti posledice, a evaluacija treba da pokaže kako opasnost utiče na život i zdravlje ljudi, ekonomiju i društvenu stabilnost.

Analiza rizika uključuje procenu verovatnoće i procenu posledica za svaki identifikovani rizik, odnosno ima za cilj da proceni šta se može desiti i koliko je to verovatno. Postoji nekoliko različitih načina da se odgovori na pitanje koliko je verovatan određeni scenario rizika:

1. Verovatnoća zasnovana na istorijskim podacima može predstavljati meru koliko je verovatno da će se neki događaj desiti u budućnosti.
2. Učestalost je procenjen ili istorijski zasnovan broj slučajeva u jednom datom vremenskom intervalu.
3. Stručna procena je određivanje verovatnoće, bazirano na naučnim saznanjima ili iskustvu struke.

Izbor jednog od navedenih pristupa zavisi od raspoloživosti prethodnih evidencija, baze podataka i stručnih resursa i odabrane kategorije verovatnoće moraju da budu relevantne za odabranu opasnost i oblast obuhvaćenu utvrđivanjem rizika.

Posledice predstavljaju posledicu štetnog događaju na zaštićenu vrednost;

A. Život i zdravlje ljudi,
B. Ekonomija/ekologija,
C. Društvena stabilnost

i manifestuju se kroz obim gubitka (štetu). Posledice po svaku od zaštićenih vrednosti procenjuju se prema određenim kriterijumima, koji su definisani i razrađeni u okviru Metodologije za procenu šteta od elementarnih nepogoda.

Dalje smernice

Važno je uvek pokazati koji materijali čine osnovu za različite procene u analizi rizika. U suprotnom, drugi akteri ne mogu da utvrde koliko su procene verodostojne i da li su urađene tako da se uklapaju u dati kontekst. Dokumentacija može, na primer, da opiše

14 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

da li je specijalista bio uključen u analizu i koje veštine on ili ona poseduje. Analiza rizika predstavlja osnov za planiranje koja treba da predstavi neizvesnosti, a ne da ih sakrije.

Svi članovi radne grupe treba detaljno da analiziraju svaki pojedinačni rizik koji se obrađuje i procenjuje, a zatim da definišu pouzdanu verovatnoću. Prošli događaji mogu da pomognu da se definiše verovatnoća, međutim, ekspertska procena verovatnoće koju daju stručnjaci u određenoj oblasti je takođe veoma važna. Isto tako, proces kvantifikacije, odnosno utvrđivanja nivoa rizika, zavisi od stručnih referenci članova Radne grupe.

4.3.3. Monitoring rizika

Evaluacija rizika je proces upoređivanja rezultata analize rizika sa kriterijumima rizika, da bi se utvrdilo da li se rizik i/ili njegova veličina može tolerisati.[15]

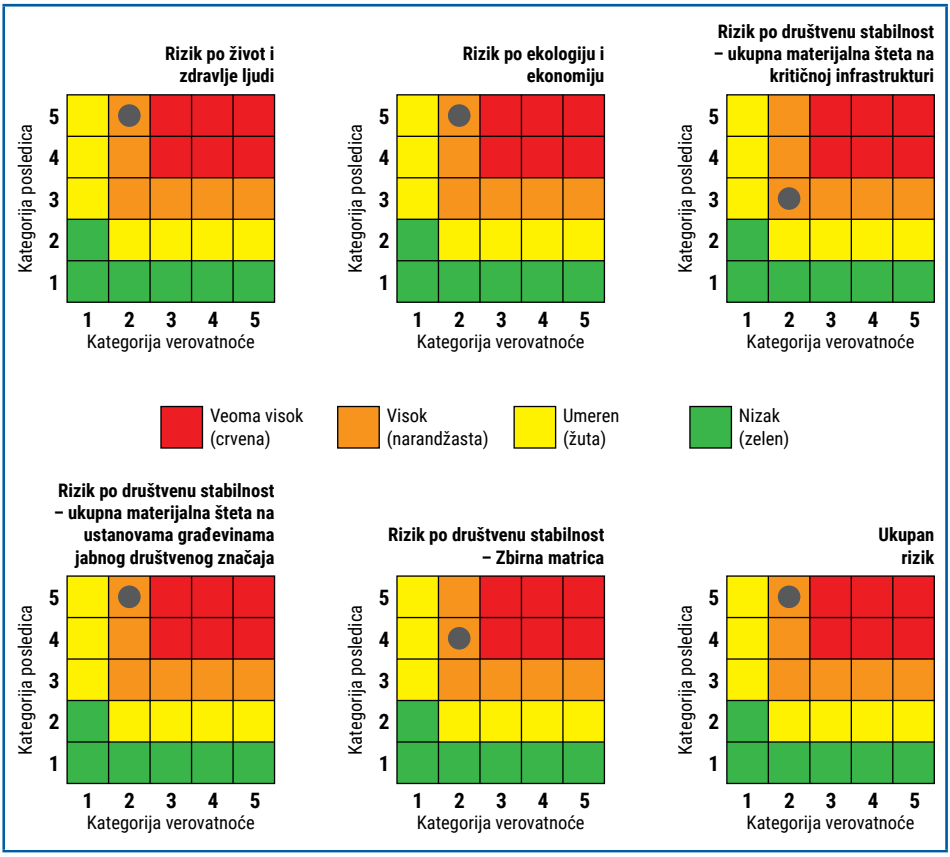
Procena rizika treba da ilustruje koliko ozbiljno i ekstenzivno identifikovani rizici mogu da utiču na lokalnu samoupravu. Stoga je od suštinskog značaja da radna grupa izvrši procenu rizika za svaki identifikovani rizik da bi se utvrdilo kako bi lokalna samouprava bila pogođena ukoliko bi se događaj desio.

Procena rizika znači da se analiza koristi za procenu da li je nivo rizika prihvatljiv ili ne. Osim toga, mogu da se uključe različite mogućnosti za smanjenje rizika (ako postoje). Evaluacija je pogodna osnova za planiranje i sprovođenje mera za smanjenje rizika. Treba odlučiti šta je veoma visok, visok, umeren ili nizak rizik. Svrha vrednovanja rizika je priprema osnove za odlučivanje o važnosti pojedinih rizika, odnosno da li će se specifični rizik prihvatiti ili će se preduzimati određene mere kako bi se umanjio.

	Veoma visok (crvena)	Neprihvatljiv	Veoma visok i visok nivo rizika zahtevaju tretman rizika, radi smanjenja na nivo prihvatljivosti kroz različite mere poput planova, strategija ili sistem ranog upozoravanja. (Poglavlje 3.7. „Tretman rizika").
	Visok (narandžasta)	Neprihvatljiv	
	Umereni (žuta)	Prihvatljiv	Umereni rizik može da znači potrebu preduzimanja nekih radnji.
	Nizak (zelena)	Prihvatljiv	Nizak rizik, može značiti da se ne preduzima nikakva radnja.

Ukupan rizik određuje se srednjom vrednošću svih vrednosti rizika u odnosu na život i zdravlje ljudi, ekonomiju/ekologiju i društvene društvenu stabilnost. Ovo je primer Grada Kraljeva.

15 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

Grafikon 3. *Nivo i prihvatljivost rizika*[16]

Dalje smernice

Veoma važna preporuka je da se prilikom procene rizika i utvrđivanja njihovog nivoa posebno vodi računa o društvenim grupama osoba sa invaliditetom u delu koji se odnosi na kvantifikaciju rizika za štićenu vrednost života i zdravlja ljudi. Iz tog razloga, prilikom izrade procene rizika od katastrofa potrebno je prikupiti podatke o ovoj kategoriji stanovništva i uneti ih u uvodni deo u kome se govori o demografskim podacima.

U procesu identifikacije opasnosti, razmatrano je pitanje ranjivih grupa i rodne ravnopravnosti i procena je stalno uzimala u obzir ove perspektive, posebno prilikom utvrđivanja nivoa rizika.
- Aleksandar Glišić, Grad Loznica

16 Procena rizika, Grad Kraljevo, 2018. g.

4.4. Procena rizika (tretman)

Upravljanje rizikom je proces koji se sprovodi da se modifikuje – redukuje rizik. U tom smislu se vrši potrebna analiza o preduzimanju mera za umanjenje ili uklanjanje rizika koji može ugroziti ili ostaviti određene posledice po štićene vrednosti, kao i o potrebi podizanja kapaciteta za reagovanje.[17]

Cilj upravljanja rizicima je da se identifikuju i uspostave prioritetne aktivnosti koje mogu da unaprede sposobnosti lokalne samouprave za upravljanje kriznim situacijama. U početku je ključno biti kreativan i generisati što više inicijativa, uključujući i aktivnosti koje organizacija može da sprovede sama i mere koje se mogu primeniti u saradnji sa drugim organizacijama.

Sama evaluacija se zasniva na odmeravanju prednosti predloženih mera u odnosu na njihove nedostatke. Evaluacija treba da se zasniva na efektima za koje se procenjuje da će predložene mere imati na nivo rizika – odnosno koliko one smanjuju rizik i troškove koje nose. Ako postoje druge prednosti i nedostaci, to takođe treba da se naglasi u evaluaciji.

Tretmanom neprihvatljivih rizika, odnosno preduzimanjem raznovrsnih planskih mera, redukuje se nivo rizika na prihvatljiv nivo. Koliko mere doprinose smanjenju niova neprihvatljivog rizika, odnosno, snižavanje nivoa rizika na prihvatljiv nivo, treba da se vidi u praksi, kroz monitoring i evaluaciju. Zbog toga je, između ostalog, proces izrade Procene rizika od katastrofa, kontinuiran proces i zahteva integraciju i prusustvo cele zajednice na koju se i odnosi Procena rizika od katastrofa, ali i preduzimanje mera za tretman rizika.

Dalje smernice

Identifikovanje potrebe za delovanjem radi jačanja spremnosti predstavlja primarnu svrhu upravljanja rizikom i ono što rad čini smislenim. Stoga predstavite konkretne predloge mera koje se mogu iskoristiti za dalje planiranje. Opišite mere koje je potrebno preduzeti za smanjenje rizika, obezbeđivanje kritičnih zavisnosti, rešavanje nedostataka kapaciteta i smanjenje rizika kroz preventivne mere. Svrha tretmana rizika je formiranje adekvatne osnove za planiranje. Predlozi moraju da proizađu iz slabih tačaka istaknutih u scenariju. Ovakvi konkretni predlozi postaju osnova za planiranje smanjenja rizika kroz Plan smanjenja rizika od katastrofa. Plan smanjenja rizika od katastrofa kreiran je da smanji nivo rizika za svaku identifikovanu opasnost.

17 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

Identifikujte i procenite mere koje mogu da ojačaju kapacitet vaše opštine za upravljanje kriznim situacijama. U početku je važno da budete kreativni i da dajete što više sugestija, kako stvari koje akteri u opštini mogu sami da sprovedu, tako i mere koje se mogu sprovesti zajedno sa drugim organizacijama.

4.5. Monitoring rizika

Praćenje rizika je stalna provera, nadzor, kritičko posmatranje ili utvrđivanje statusa, kako bi se identifikovale očekivane ili potrebne promene svih parametara na kojima se zasniva Procena. Procena je dokument koji zahteva stalno dograđivanje i ažuriranje. To se postiže na osnovu praćenja stanja na terenu i evidentiranja svih kritičnih tačaka, (objekata, instalacija, korita reka, postrojenja, i dr.) tj. pojava novih činilaca koji pospešuju ili izazivaju određenu opasnost. Takođe se vrši stalno praćenje naučnih i stručnih dostignuća koja mogu biti od koristi za dogradnju i ažuriranje Procene[18]

Metodologija ne daje mnogo obaveznih uputstava kada je u pitanju praćenje rizika i stoga ostavlja prostor za individualno prilagođavanje. Međutim, postoje neki važni delovi koje treba istaći na osnovu iskustava opština.

Praćenje mora da predvidi sledeće:

- učesnike u aktivnostima,
- vremenska ograničenja,
- način izveštavanja,
- liste i procedure za prikupljanje podataka i potrebnih informacija, itd.

U ovom delu procesa ključnu ulogu ima stručnjak za smanjenje rizika od katastrofa iz lokalne samouprave. Stručnjak je dužan da prati uslove na kojima se zasniva procena, kako bi bio svestan trenutka i okolnosti kada je procenu potrebno ažurirati.

18 Metodologija izrade i sadržaj procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, I deo

5. Planovi zaštite i spasavanja

Planovi zaštite i spasavanja (u daljem tekstu: Plan) - je osnovni planski dokument na osnovu koga se subjekti zaštite i spasavanja organizuju, pripremaju i učestvuju u sprovođenju mera i zadataka zaštite i spasavanja stanovništva, materijalnih i kulturnih dobara i životne sredine koji su ugroženi.

Planovi zaštite i spasavanja se izrađaju nakon donete/usvojene Procene rizika od katastrofa, za one rizike koji su Procenom ocenjeni kao neprihvatljivi. Ista analogija postoji i kada je reč o izradi Planova smanjenja rizika od katastrofa.

Cilj izrade Plana je utvrđivanje zadataka zaštite i spasavanja subjekata u cilju planskog i organizovanog angažovanja njihovih kapaciteta i usklađivanja aktivnosti u sprovođenju mera i zadataka zaštite i spasavanja. Planovi su zasnovani na Procenama rizika od katastrofa i u vezi sa njima utvrđenim scenarijima, raspoloživim kapacitetima i mogućnostima za zaštitu i spasavanje.

Plan jedinice lokalne samouprave se izrađuje za teritoriju jedinice lokalne samouprave i generalno sadrži planove za:

- *uvodni deo,*
- *rano upozoravanje i pripravnost – spremnost,*
- *mobilizaciju i aktiviranje,*
- *zaštitu i spasavanje po vrstama opasnosti,*
- *mere civilne zaštite (uzbunjivanje, evakuacija, sklonište, zbrinjavanje, prva i medicinska pomoć i sanacija terena),*
- *korišćenje snaga i subjekata za zaštitu i spasavanje, i*
- *dodatni doprinosi u zavisnosti od nivoa planiranja i subjekta koji izrađuje Plan.*

Sadržaj navedenih delova opisan je u Metodologiji izrade procene rizika od katastrofa i planova zaštite i spasavanja, II deo.

Odgovornost aktera koji rade na Planu zaštite i spasavanja analogna je odgovornosti onih koji radne na izradi Procene rizika od katastrofe, uz definisanje resursa (ljudskih i materijalnih) sa kojima se reaguje u slučaju vanrednih situacija.

Na lokalnom nivou najznačajniju ulogu, a samim tim i odgovornost u Planu zaštite i spasavanja imaju sledeći akteri:

- Štab za vanredne situacije,
- stručni operativni timovi lokalnog Štaba za vanredne situacije,
- javna komunalna preduzeća,
- građevinske kompanije,
- zdravstvene institucije,
- veterinarske institucije,
- organi jedinica lokalne samouprave,
- poverenici civilne zaštite,
- jedinice civilne zaštite i drugi.

U opštini Osečina skoro polovina članova Štaba za vanredne situacije čine žene, a više od polovine javnih preduzeća uključenih u smanjenje rizika od katastrofa vode žene. Trenutno žene u opštini Osečina organizuju i obavljaju sledeće poslove iz oblasti DRR – javno zdravlje i patronaža, prva i medicinska pomoć, izgradnja dela infrastrukture, operativne poslove u centrali, pitanja vezana za Crveni krst. Takođe, 2 od 6 stručnih operativnih timova, Opštinsku upravu i Odeljenje inspekcije vode žene.

6. Dobri primeri uključenosti u proces

6.1. Republika Srbija

Procena rizika Republike Srbije (*http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/HTML/licence/Procena%20rizika%20od%20katastrofa%20u%20RS.pdf*) može da posluži kao dobar primer za lokalne samouprave u nekoliko perspektiva. Uspešan rad na izradi Procene rizika od katastrofa Republike Srbije zavisi od više delova. Na primer:

- obezbeđivanje administrativnih i tehničkih kapaciteta za njenu izradu,
- ljudskih resursa, kroz aktivno učešće stručnjaka čije su naučne i praktične reference omogućile neophodna posebna znanja.
- jasno raspoređivanje uloga i odgovornosti učesnika,
- uspešno upravljanje procesom izrade nacrta,
- i razmena zajedničkih informacija.

Preko Radne grupe koju formira ministar unutrašnjih poslova vrši se identifikacija svih opasnosti koje utiču na Republiku Srbiju i svaki od članova Radne grupe dobija zadatak da formira svoju podgrupu sastavljenu od stručnjaka iz određene oblasti i koordiniše rad na izradi Procene rizika za određenu opasnost, koja je u nadležnosti ministarstva ili institucije koju predstavlja.

6.2. Grad Kraljevo

Procenu rizika od katastrofa za Grad Kraljevo (*http://civilnazastitakraljevo.rs/PDF/Procena_usvojena_sajt.pdf*) izradio je radni tim koji je formirao gradonačelnik Grada Kraljeva. U cilju uključivanja javnosti u proces izrade Procene rizika od katastrofa, organizovani su različiti sastanci, predavanja, radionice, koji su, između ostalog, korišćeni za prikupljanje informacija o kritičnoj infrastrukturi i prethodnim većim katastrofama.

Bio je to proces koji je bio veoma inkluzivan kada je u pitanju lokalna zajednica. Procesi su korišćeni za edukaciju javnosti, za uključivanje lokalnog stanovništva u sistem smanjenja rizika od katastrofa, kao i za proveru stručnjaka iz relevantnih institucija.

Najznačajnija aktivnost u procesu je uključivanje omladine, pre svega osnovaca sa teritorije grada Kraljeva. U svim osnovnim školama na teritoriji Grada Kraljeva sproveden je konkurs „OŽIVLJAVAMO RIZIKE". Tema konkursa bila je da učenici fotografišu kritične tačke i daju kratak opis zašto su smatrali da su ova mesta kritična, kada je reč o katastrofama. Tri najbolja rada nagrađena su laptopom, Ajpedom ili foto aparatom *http://civilnazastitakraljevo.rs/PDF/PLAKAT.pdf*

Primer iz Grada Kraljeva, može da se koristi i u drugim lokalnim samoupravama u Republici Srbiji. Sam proces nije složen, a istovremeno može i treba da posluži donosiocima odluka da podignu svest i aktivno utiču na lokalnu zajednicu.

A, dugoročno gledano, obrazovanje najmlađih i njihovo aktivno uključivanje u proces procene rizika treba da rezultira većim znanjem i veštinama koje će karakterisati mlade u budućnosti, kada se kao odrasli budu suočavali sa opasnostima i rizicima različitih vrsta.

6.3. Opština Osečina

Tokom izrade Procene rizika od katastrofa za opštinu Osečinu 2017. godine, održane su dve radionice na kojima se razgovaralo o rizicima koje građani vide i šta ih najviše plaši u pogledu elementarnih nepogoda, ali i o odgovorima službi u vanrednim situacijama. Član radne grupe, inače zaposleni u lokalnoj samoupravi, koordinirao je rad na isticanju pitanja rodne ravnopravnosti i ugroženih grupa u Proceni rizika od katastrofa Opštine Osečina.

Cilj radnih sastanaka sa predstavnicima lokalne zajednice bio je da se identifikuju ključni problemi sa kojima se građani suočavaju tokom vanrednih situacija. U radionicama su učestvovali različiti predstavnici lokalne zajednice:

- Ljudi koji dobro poznaju domaćinstva u okolini i dobro poznaju lokalno stanovništvo u različitim naseljenim mestima (sveštenici, poštari, lovočuvari, ...).
- Lokalni lideri (žene i muškarci)
- Žene i muškarci koji su imali iskustva u poplavama, klizištima i drugim vanrednim situacijama
- Predstavnici javnih institucija koje učestvuju u vanrednim situacijama (vatrogasci, Crveni krst, Dom zdravlja, Socijalna služba, Javno komunalno preduzeće, itd.).

Na osnovu održanih radionica doneti su sledeći zaključci:

- Identifikovana su najugroženija naselja (naselja planinskog dela opštine i naselja sa najvećim brojem staračkih domaćinstava)
- Sneg i suša su identifikovani kao najveći prirodni rizici koji plaše stanovništvo
- Lokalne zajednice ne funkcionišu, što predstavlja veliki problem u kriznim situacijama;
- Slaba saradnja među javnim institucijama i nedovoljno informisanje javnosti o vanrednim situacijama;
- Izražena rodna neravnopravnost – žene su u znatno lošijoj poziciji od muškaraca;
- Žene su spremne da se organizuju, ali očekuju inicijativu i pomoć opštine.

6.4. Grad Loznica

Tokom 2021. i 2022. godine, Grad Loznica je imao fokus procene rizika na poštovanje ljudskih prava tokom elementarnih nepogoda i katastrofa, kao i na imidž „ugroženosti" i položaj osetljivih grupa u lokalnoj samoupravi. Proces je obuhvatio nekoliko sastanaka koje je održala radna grupa sa fokusom na identifikovanju mera za pripremu okvira za uključivanje ugroženih kategorija na teritoriji grada Loznice.

Prvobitno su identifikovane sve interesne kategorije građana koje bi trebalo da budu uključene u proces izrade procene rizika od katastrofa. U cilju postizanja odgovarajućeg nivoa operativne saradnje sa identifikovanim kategorijama građana, odlučeno je da se u radnu grupu za procenu pozovu predstavnici udruženja ili grupa građana iz lokalne zajednice koji pripadaju ugroženim kategorijama.

U Banji Koviljači je organizovan sastanak kome su prisustvovale predstavnice romske populacije, udruženja žena, udruženja osoba sa invaliditetom i udruženja mladih. Na ovom sastanku razgovaralo se o položaju ugroženih kategorija građana na teritoriji Loznice, posmatrano kroz opšti položaj i položaj u slučaju elementarnih nepogoda. Ovaj kratak razgovor potvrđuje već poznatu tvrdnju da se položaj ugrožene kategorije građana u vanrednim situacijama višestruko pogoršava, daleko više nego kada je u pitanju opšta populacija.

Nakon ove radionice/sastanka dat je detaljniji uvid u položaj ranjivih grupa u sistemu smanjenja rizika od katastrofa i doneta odluka da se predstavnici svih ovih kategorija građana aktivno angažuju kako u procesima procene, tako i u drugim aktivnostima relevantnim za razvoj sistema smanjenja rizika od katastrofa na lokalnom nivou.

SKGO

Makedonska 22/VIII
11000 Beograd, Srbija

T: 011 3223 446
E: secretariat@skgo.org

www.skgo.org